

Слађана В. БАЛАСАН*

Универзитет у Источном Сарајеву – Медицински факултет у Фочи

Бојана Ј. ДРЉАН**

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

АДАПТИВНО ПОНАШАЊЕ КОД ДЕЦЕ СА РАЗВОЈНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА

Апстракт: Адаптивно понашање дефинише се као скуп концептуалних, социјалних и практичних вештина које људи уче и користе у свакодневном животу. Процена адаптивног понашања неизоставан је део у идентификацији и класификацији интелектуалне ометености, али и важан показатељ развоја деце са другим развојним поремећајима и деце типичног развоја. У овој студији укупан узорак чинило је 153 деце оба пола, узраста од четири до 14 година. Узорак је подељен у три групе: деца са специфичним језичким поремећајем (СЈП), деца са лако интелектуалном ометеношћу (ЛИО) и деца типичног развоја (ТР). За процену адаптивних вештина коришћена је Дијагностичка скала за процену адаптивног понашања (Adaptive Behaviour Diagnostic Scale – ABDS; Pearson, Patton, Mruzek 2016). Циљеви истраживања били су поређење нивоа овладаности адаптивним вештинама код деце са СЈП, ЛИО и ТР деце, као и испитивање утицаја сваког од појединачних домена (концептуалног, социјалног и практичног) на укупан скор адаптивног понашања. Резултати истраживања показали су да деца са СЈП и ЛИО имају значајно лошија постигнућа у поређењу са ТР децом. Међутим, иако деца са СЈП имају лоша постигнућа, резултати су показали да су адаптивне вештине ове деце значајно боље у односу на децу са ЛИО. Анализа предикције је показала да су концептуалне вештине најбољи предиктор адаптивног понашања код ТР деце, док су социјалне вештине најбољи предиктор адаптивног понашања и деце са СЈП и деце са ЛИО.

Кључне речи: адаптивно понашање, специфични језички поремећај, лака интелектуална ометеност.

УВОД

Адаптивно понашање дефинише се као скуп концептуалних, социјалних и практичних вештина које људи уче и користе у свакодневном животу (Schalock – Borthwick-Duffy et al. 2010). Конструкт адаптивног понашања укључује вештине које су појединцу неопходне како би задовољио своје личне потребе и могао да

* виши асистент, calasansladjana@gmail.com

** доцент, bojanad77@yahoo.com

одговори на социјалне и културолошке захтеве средине (Price, Morris, Costello 2018). Током времена, способност да се примерено и адекватно делује у различитим ситуацијама проширила се на скупове вештина који укључују не само социјалну компетенцију (социјалне адаптивне вештине) већ и вештине које су део свакодневног живота, као што су вештине које се ослањају на рецептивно-експресивни речник и функционална академска знања (концептуалне адаптивне вештине) и способност бриге о себи у свом дому и у оквиру заједнице (практичне адаптивне вештине) (Pearson, Patton, Mruzek 2016). Четири елемента која додатно одређују адаптивно понашање су: (а) адаптивно понашање је конструкт везан за узраст, јер како деца одрастају, оно се унапређује и постаје комплексније; (б) адаптивно понашање је у великој мери условљено очекивањима, културним вредностима и стандардима примарног дететовог окружења; (ц) адаптивно понашање је променљиво и може се погоршати или побољшати у зависности од интервенција, промена у окружењу или других догађаја и (д) адаптивно понашање дефинисано је вештинама које се примењују свакодневно, док је мањи акценат стављен на способности (Sparrow, Cicchetti, Bala 2005, према Golya, McIntyre 2018).

Америчка асоцијација за интелектуалну ометеност (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities – AAIDD) је прва организација која је увела тешкоће у адаптивном понашању као дијагностички критеријум за интелектуалну ометеност (ИО) (Heber 1961, према Pearson, Patton, Mruzek 2016). Поред значаја процене адаптивног понашања у идентификацији и класификацији ИО, она се сматра важним показатељем развоја кроз све старосне и културолошке групе испитаника (Oakland – Harrison 2008). Наиме, истраживања адаптивног понашања код ИО и поремећаја из спектра аутизма (ПСА) су доминантна у литератури, али би конструкт адаптивног понашања требало истражити у оквиру других клиничких стања и типичне популације (Price, Morris, Costello 2018).

АДАПТИВНО ПОНАШАЊЕ КОД ДЕЦЕ СА СПЕЦИФИЧНИМ ЈЕЗИЧКИМ ПОРЕМЕЋАЈЕМ

Специфични језички поремећај (СЈП) карактеришу дефицити на плану развоја експресивног и рецептивног модалитета језичке функције који нису узроковани слушним оштећењем, поремећајем из спектра аутизма, општим когнитивним дефицитом, социо-емоционалним поремећајем или срединским факторима (Дрљан – Vuković 2017). Дефицити се манифестују у виду кашњења или атипичног обрасца развоја структуралних аспеката језика. До сада је релативно мали број истраживања био усмерен на анализу адаптивних вештина код деце са СЈП (Бућа, Gligorević 2019; Damberg, Raščevska et al. 2014; Harrison, Oakland 2003; Shevell, Majnemer et al. 2005). Резултати истраживања Шевела и сарадника (Shevell, Majnemer et al. 2005) указују да велики број деце са СЈП може имати значајно нижи ниво адаптивног функционисања него што се очекује у односу на узраст. Са друге стране, резултати студије из Литваније показали су да деца са СЈП имају

просечна постигнућа на нивоу укупног скорa адаптивних вештина, у поређењу са нормама (Damberga, Raščevska et al. 2014). У друге две доступне студије подаци указују да је усвојеност адаптивних вештина код деце са СЈП на граници између исподпросечне и ниске у односу на нормe типичне популације (Бућа, Глигоровић 2019), или да им је укупан адаптивни скор за једну стандардну девијацију испод просека (Harrison, Oakland 2003).

Очекивано је да деца са СЈП остварују ниска постигнућа у одређеним доменима адаптивног понашања: комуникацији, функционалном академском знању и социјалним вештинама (Damberga, Raščevska et al. 2014). Сама природа језичког дефицита даје јасан одговор зашто деца са СЈП могу имати тешкоће у концептуалном домену који се доминантно ослања на говорно-језичке способности. Наиме, ова деца могу испољавати значајне дефиците на плану експресивног вокабулара (Дрљан 2017) и усвајања школских вештина (Catts, Fey et al. 2002; Dockrell, Lindsay, Connelly 2009), што може узроковати тешкоће у овладавању концептуалним вештинама. У литератури се наводи да деца са СЈП могу испољавати и тешкоће у развоју социјалних вештина. Специфично, дефицити се могу јавити у домену социјалне компетенције (Дрљан, Вуковић и сар. 2015), социјалних односа (Durkin, Conti Ramsden 2007) и социјалне когниције (Marton, Abramoff, Rosenzweig 2005). Иако још увек није јасно да ли су код деце са СЈП тешкоће у домену социјалних вештина последица неразвијених језичких способности или поремећај пер се, евидентно је да ова деца могу имати значајних тешкоћа у овом домену адаптивних вештина.

АДАПТИВНО ПОНАШАЊЕ КОД ДЕЦЕ СА ЛАКОМ ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ

ИО је стање које настаје пре осамнаесте године и које карактеришу значајна ограничења у интелектуалном и адаптивном функционисању (AAIDD 2010). Највећи дио (око 85%) укупне популације особа са ИО чине особе са лаком интелектуалном ометеношћу (ЛИО) (АРА 2000). У резултатима истраживања која су се бавила адаптивним понашањем деце са ЛИО наводи се да она остварују значајно лошија постигнућа у поређењу са типично развијеном (ТР) децом истог узраста (Sadrossadat, Moghaddami, Sadrossadat 2010; Santos 2014; Sartawi, AlMuhair, Abdal 2011). Срж тешкоћа деце и одраслих са ЛИО чине дефицити у социјалном домену, заједно са дефицитима у одређеним функционалним академским и комуникационим вештинама (Leffert, Siperstein 2002). Тешкоће у домену социјалних адаптивних вештина код особа са ИО манифестују се на плану интеракције са особама из социјалне средине, у виду тешкоћа у задовољавању личних потреба и учествовању у свакодневним друштвеним активностима, што може довести до нижег нивоа функционисања у целокупном социјалном окружењу (Borthwick Duffy 2007, према Ђорђевић 2015). Резултати других истраживања такође указују на квалитативно и квантитативно нижи ниво активности и социјалног учешћа деце са ИО у поређењу са ТР децом истог узраста (Solish, Perry, Minnes 2010; Tipton, Christensen, Blacher 2013).

КОРЕЛАТИ АДАПТИВНОГ ПОНАШАЊА

Досад је истраживан утицај више различитих фактора на адаптивно понашање код деце са развојним поремећајима. У једном таквом истраживању Лисове и сарадника (Liss, Harel et al. 2001) резултати су показали да су различите способности предиктори адаптивног функционисања у различитим клиничким групама. Наиме, коефицијент интелигенције је био најбољи предиктор адаптивног понашања код деце са нискофункционалним аутизмом и деце са тежим облицима интелектуалне ометености. Са друге стране, резултати ове студије су показали да су језичке способности најбољи предиктори адаптивног понашања код особа са високофункционалним аутизмом, док су језичке и когнитивне способности најбољи предиктори адаптивног понашања деце са развојним језичким поремећајем (Liss, Harel et al. 2001).

У истраживању Стефанове и сарадника (Stephan, Clasen et al. 2021) резултати су показали да су говорне способности особа са Дауновим синдромом значајан предиктор постигнућа у концептуалном и практичном домену, као и укупног скорa адаптивних вештина. С друге стране, није утврђен предикторски утицај прагматских језичких способности на адаптивно функционисање испитаника. Поред наведеног, резултати овог истраживања су показали да су когнитивне способности значајан предиктор само домена практичних вештина, али не и укупног скорa адаптивног понашања код деце са Дауновим синдромом.

Резултати опсежне мета-анализе Александра и Рејнолдса (Alexander, Reynolds 2020) указали су на то да ниво интелигенције значајно утиче на адаптивне вештине само код особа које имају тежи облик интелектуалне ометености, са и без удружености са ПСА. Са друге стране, резултати ове студије су показали да ниво интелигенције значајно мање корелира са адаптивним вештинама код особа са лаком интелектуалном ометеношћу и особа са другим развојним поремећајима и просечним нивоом интелигенције. На основу ове анализе аутори су закључили да су интелигенција и адаптивно понашање два одвојена и независна конструкта која су међусобно повезана, али не и нужно међузависна (Alexander, Reynolds 2020).

На основу претходних истраживања може се закључити да постоје разлике у факторима који утичу на адаптивно понашање у зависности од примарног поремећаја. Поред тога, у већини радова из ове области проучавани су корелати адаптивног понашања код деце са ИО и ПСА. Са друге стране, значајно је мањи број радова који се бавио проучавањем повезаности одређених развојних домена са адаптивним понашањем код деце са СЈП.

ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

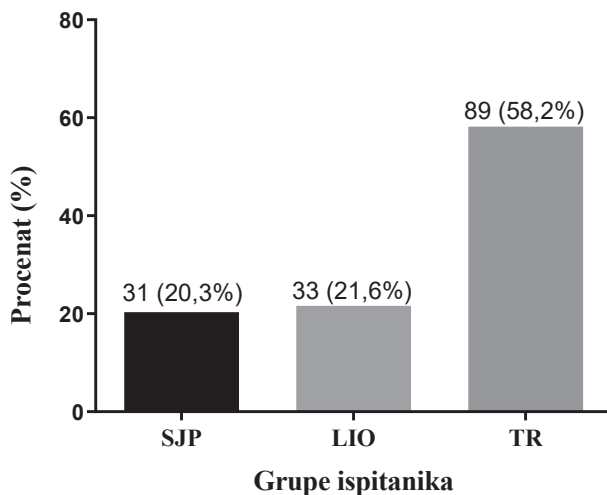
Преглед досадашњих истраживања је показао да је домен адаптивног функционисања код деце са СЈП прилично запостављен у литератури. Такође, не постоје подаци о истраживањима адаптивних вештина код деце из Републике Српске, како код ТР деце тако ни код специфичних клиничких популација. Поред тога, иако постоје значајни докази о утицају језичких способности на адаптивне вештине

у различитим клиничким популацијама, доступан нам је био сам један рад који се бавио проучавањем утицаја различитих развојних способности и домена на адаптивно понашање деце са СЈП. Сходно наведеном, наше истраживања има два циља. Први циљ је поређење нивоа овладаности адаптивним вештинама између деце са СЈП, ЛИО и ТР деце. Други циљ је испитивање утицаја сваког од појединачних домена, концептуалног, социјалног и практичног, на укупан скор адаптивног понашања, за све три наведене групе појединачно.

ДЕФИНИСАЊЕ УЗОРКА

У студији је учествовало 153 деце, оба пола, од чега су 32,7% чиниле девојчице, а 67,3% дечаки. Испитаници су били узраста од четири до 14 година, а просечан узраст испитаника био је $9,18 \pm 2,82$ година. Узорак је подељен на три групе: прва група обухватила је 31 дете са СЈП (20,3%), узраста од шест до дванаест година ($8,06 \pm 1,75$); другу група је обухватила 33 деце са ЛИО (21,6%), узраста од четири до четрнаест година ($10,48 \pm 2,90$); трећу групу чинило је 89 ТР деце, узраста од пет до четрнаест година ($9,09 \pm 2,93$) (Графикон 1).

Поређењем група према узрасту нису утврђене статистички значајне разлике између ТР и СЈП деце ($p = 0,276$), као ни између ТР и ЛИО деце ($p = 0,062$). Међутим, утврђена је статистички значајна разлика према узрасту између СЈП и ЛИО деце ($p = 0,003$).

Графикон 1. Дистрибуција испитаника подељених у групе.

Легенда: SJP – група деце са специфичним језичким поремећајем;

LIO – група деце са лаким интелектуалном ометеношћу;

TR – група деце типичног развоја.

Одабир испитаника за прву експерименталну групу, децу са СЈП, извршен је на основу увида у логопедску документацију установа обухваћених истраживањем. У узорак су увршћена деца са IQ скоровима изнад 83 (подаци преузети из

документације психолога). Код свих испитаника дијагностикован је експресивни тип СЈП. Тип говорно-језичког поремећаја дијагностикован је логопед применом батерије тестова, коју су чинили следећи тестови: 1. Глобални артикулациони тест (Kostić, Vladislavljević 1983); 2. Тест за испитивање разликовања фонема (Kostić – Vladislavljević – Popović 1983); 3. Семантички тест (Vladislavljević 1983) и 5. Тест за испитивање говорне развијености - тест дефиниција (Vasić 1988).

Критеријум за формирање подузорка деце са ЛИО, поред узраста, била је дијагноза лаке ИО према класификацији Светске здравствене организације (ICD – 10 1992; IQ 50-69 за лаку ИО). Вредности количника интелигенције преузете су из документације психолога. Анализом медицинске документације из подузорка деце са ЛИО искључени су испитаници са поремећајем из спектра аутизма, евидентним соматским, израженим емоционалним и вишеструким сметњама.

Узорак ТР групе обухватио је децу без неуролошких, сензорних и тежих телесних оштећења, просечне или натпросечне интелигенције.

У узорак су укључени вербални испитаници којима је матерњи језик српски.

ОПИС ТОКА ИСТРАЖИВАЊА

Опис инструмента

За процену адаптивних вештина (концептуалних, социјалних, практичних) коришћена је Дијагностичка скала за процену адаптивног понашања (Adaptive Behaviour Diagnostic Scale – ABDS; Pearson, Patton, Mruzek 2016). ABDS је рејтинг скала, специфично дизајнирана у сврху процене адаптивних вештина код деце и адолесцената од две до 21 године старости. Овај инструмент састоји се од три подскеле које испитују адаптивне вештине у оквиру три домена: концептуалног, социјалног и практичног. Вештине које репрезентују испитиване домене су: језик, читање, писање, математика, расуђивање, знање и памћење (концептуални домен); емпатија, социјална процена, лаковерност, вештине комуникације, способност стицања и одржавања пријатељских односа и сличне интерперсоналне способности (социјални домен); самоуправљање, брига о себи, живот у дому, коришћење заједнице, одговорност на послу, управљање новцем, рекреација, организовање школских и радних задатака (практични домен). Свака подскала састоји се од по 50 ајтема. Ајтеми на све три подскеле скорују се оценом од 0 до 4: не може да уради (0); може да уради – али не ради (1); може да уради – само уз помоћ (2); може да уради сам – понекад (3); може да уради сам – већину времена или је радио док је био млађи (4). У неким случајевима (нпр. мало дете) није могуће дати одговор на све ајтеме, односно на оне ајтеме који не одговарају узрасту испитаника. У том случају дати ајтем се оцењује са 0. Након пет узастопних ајтема оцењених са 0, прекида се скоровање у том домену и прелази се на ајтеме следећег домена. Попуњавање ABDS скале завршено је онда када информант скорује све ајтеме сва три испитивана домена.

Појединачан максималан сирови скор на подскалама за процену концептуалног, социјалног и практичног домена износи 200 бодова, а максималан сирови скор на целокупној скали износи 600 бодова. Одговори у оквиру сваке подскеле се

сабирају и добија се укупни сирови скор, а затим се на основу вредности сировог скорa одређује еквивалентна вредност стандардног скорa за сваки домен. Стандардни скорови сва три домена сабирају се и заједно чине адаптивни композитни скор, који представља најпоузданији резултат ове скале. ABDS скала нуди дескриптивну класификацију стандардних скорова домена и адаптивног композитног скорa, где се добијене вредности сврставају у један од следећих нивоа: екстремно ниско функционисање (<55), веома ниско функционисање (55–69), ниско функционисање (70–79), ниско просечно функционисање (80–89), просечно функционисање (90–109), изнадпросечно функционисање (>109). На основу ове класификације за сваки скор може се одредити ниво усвојености адаптивних вештина, тј. ранг који се добија поређењем постигнућа једног испитаника са скоровима нормативне групе. Када је рађена стандардизација ABDS скале, нормативни узорак чинила су деца и адолесценти типичног развоја из репрезентативног америчког националног узорка. У нашем истраживању ABDS скала има одличну поузданост изражену помоћу Кронбаховог α коефицијента који за читаву скалу износи 0,987. Такође, детаљнијом провером поузданости скале уочено је да сваки од домена има одличну поузданост; концептуални домен (0,973), социјални (0,972) и практични домен (0,953).

Информанти у нашем истраживању за експерименталне групе испитанике били су терапеути (логопеди и специјални едукатори и рехабилитатори), док су информанти за контролну групу испитаника били васпитачи/учитељи/наставници деце. Након детаљног објашњења од стране истраживача како и на који начин треба да погугне скалу, информантима је био обезбеђен тих, добро осветљен простор, са дистракторима сведеним на минимум. Скоровање није било временски ограничено, а у већини случајева скала је компетирана за 2540 минута.

Истраживање је реализовано током 2020/2021. године у предшколским установама, редовним и специјалним школама у Републици Српској.

Статистичка обрада података

У раду су коришћене методе дескриптивне и аналитичке статистике. Од методе дескриптивне статистике коришћене су мере централне тенденције и мере варијабилитета и то: аритметичка средина са стандардном девијацијом и релативни бројеви за категоријске варијабле. За процену разлика између група према узрасту и постигнућима коришћене су методе аналитичке статистике: *post hoc* Tamhane анализа, Крускал Волисов тест, АНОВА – једнофакторска анализа варијансе и *t* тест независних узорака. Корелација је рађена уз помоћ Пирсоновог коефицијента корелације. Одређивање предиктора укупног сировог скорa ABDS скале рађена је вишеструком стандардном регресионом анализом, при чему је стандардизовани коефицијент β коришћен као параметар за испитивање колико је која независна променљива (концептуални, социјални и практични домен ABDS скале) у моделу допринела предикцији зависне променљиве (укупан стандардизовани скор ABDS скале). Као ниво статистичке значајности разлика, узета је уобичајена вредност $p < 0,05$. Подаци су приказани табеларно и помоћу графикона. За статистичку обраду података коришћен је програмски пакет SPSS верзија 21.0 („Statistical Package for Social Sciences SPSS 21.0 Inc, USA).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У табели број 1 приказане су минималне, максималне и просечне вредности са стандардним девијацијама укупног сировог и стандардизованог скорa и концептуалног, социјалног и практичног домена унутар група испитаника са СЈП, ЛИО и ТР (Табела 1).

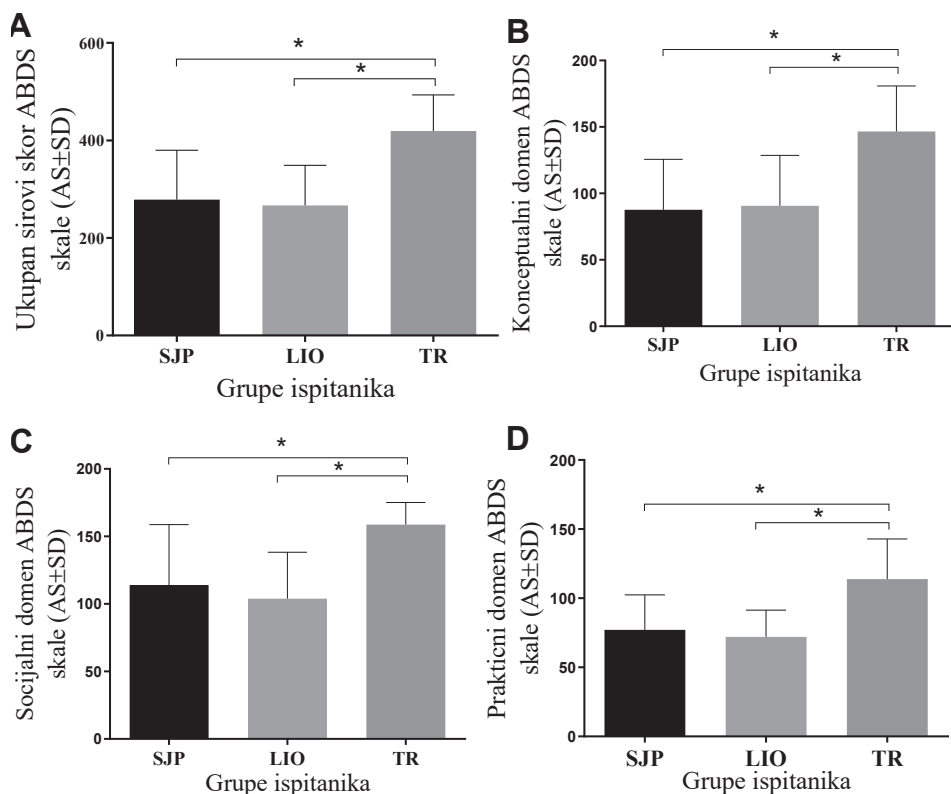
Табела 1. Дескриптивне вредности сировог и стандардизованог скорa на нивоу општег и појединачних домена ABDS скале.

Скорови ABDS скале	Групе испитаника и скорови ABDS скале	Минимум	Максимум	AS±SD
Сирови скорови	СЈП			
	Концептуални скор	22,00	146,00	87,61±37,96
	Социјални скор	21,00	168,00	113,93±44,97
	Практични скор	37,00	129,00	77,06±25,33
	Укупан скор	90,00	443,00	278,61±101,30
	ЛИО			
	Концептуални скор	24,00	156,00	90,63±38,01
	Социјални скор	13,00	152,00	103,96±34,27
	Практични скор	19,00	111,00	72,03±19,36
	Укупан скор	72,00	402,00	266,63±82,21
	ТР			
	Концептуални скор	58,00	188,00	146,56±34,29
Социјални скор	86,00	184,00	158,74±16,36	
Практични скор	49,00	170,00	113,89±29,12	
Укупан скор	192,00	530,00	419,11±74,17	
Стандардизовани скорови	СЈП			
	Концептуални скор	40,0	92,0	65,03±15,28
	Социјални скор	40,0	107,0	78,06±23,27
	Практични скор	65,0	120,0	87,94±14,13
	Укупан скор	147,0	319,0	232,45±47,94
	ЛИО			
	Концептуални скор	40,0	84,0	50,76±14,34
	Социјални скор	40,0	93,0	62,27±16,59
	Практични скор	40,0	99,0	74,36±13,50
	Укупан скор	125,0	251,0	187,39±37,26
	ТР			
	Концептуални скор	66,0	121,0	97,33±10,85
Социјални скор	70,0	115,0	102,29±7,67	
Практични скор	74,0	122,0	106,25±8,18	
Укупан скор	220,0	336,0	305,71±20,23	

Легенда: ABDS – дијагностичка скала за процену адаптивног понашања; СЈП – група деце са специфичним језичким поремећајем; ЛИО – група деце са лаком интелектуалном ометеношћу; ТР – група деце типичног развоја; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација.

Анализа сирових скорова показала је да су просечне вредности укупног скорa (А) ABDS скале, концептуалног домена (В), социјалног (С) и практичног домена ABDS скале (D) статистички значајно веће ($p < 0,050$) у контролној групи

испитаника тј. код ТР деце у односу на групу са СЈП и групу са ЛИО. Просечна вредност укупног скорa у групи испитаника ТР ($419,11 \pm 74,17$) била је статистички значајно већа у односу на СЈП ($278,61 \pm 101,30$) ($p < 0,050$) и ЛИО групу ($266,63 \pm 82,21$) ($p < 0,050$). ТР испитаници имали су значајно веће просечне вредности концептуалног домена ($146,56 \pm 34,29$) у односу на испитанике са СЈП ($87,61 \pm 37,96$) ($p < 0,050$) и ЛИО ($90,63 \pm 38,01$) ($p < 0,050$). Такође, просечне вредности социјалног ($158,74 \pm 16,36$) и практичног домена ($113,80 \pm 29,12$) у групи испитаника ТР биле су статистички значајно веће ($p < 0,05$) у односу на СЈП ($113,93 \pm 44,77$; $77,06 \pm 25,33$) и групу испитаника са ЛИО ($103,96 \pm 34,27$; $72,03 \pm 19,36$).

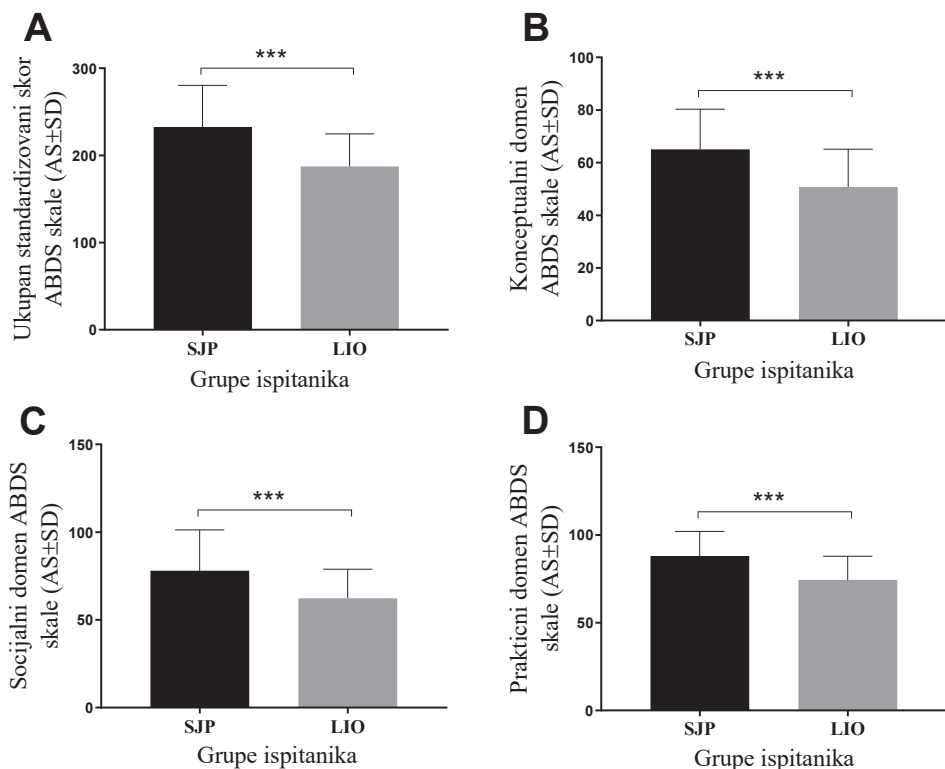

Графикон 2. Просечне вредности укупног скорa ABDS скале (А), као и концептуалног (В), социјалног (С) и практичног домена (Д) ABDS скале између група испитаника.

Легенда: ABDS – дијагностичка скала за процену адаптивног понашања; SJP – група деце са специфичним језичким поремећајем; LIO – група деце са лако интелектуалном ометеношћу; TR – група деце типичног развоја; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација Једнофакторска анализа варијансе (АНОВА); * $p < 0,05$.

Услед разлика у узрасту између деце са СЈП и деце са ЛИО, за наредне анализе коришћен је стандардизован скор. Анализа поређења стандардизованих скорова показала је да су деца из групе СЈП постигла високо статистички значајно ($p < 0,001$) више вредности укупног стандардизованог скорa ABDS скале

(232,45±47,94), концептуалног домена (65,03±15,28), социјалног (78,06±23,27) и практичног домена (87,94±14,13) у односу на децу са ЛИО (187,39±37,26; 50,76±14,34; 62,27±16,59; 74,36±13,50) (Графикон 3).

Графикон 3. Просечне вредности стандардизованог скала ABDS скале (A), као и индекс скорова концептуалног (B), социјалног (C) и практичног домена (D) ABDS скале између СЈП и ЛИО група испитаника.

Легенда: ABDS – дијагностичка скала за процену адаптивног понашања; SJP – група деце са специфичним језичким поремећајем; ЛИО – група деце са лако интелектуалном ометеношћу; AS – аритметичка средина; SD – стандардна девијација; t тест независних узорака, *** $p < 0,001$.

Следећим поступком смо испитали да ли постоје разлике у предикцији укупног ABDS скала на основу постигнућа у појединачним доменима. Вишеструка стандардна линеарна регресија показала је да су унутар групе испитаника са СЈП концептуални, социјални и практични домени високо статистички значајни ($p < 0,001$) предиктори укупног стандардизованог скала ABDS скале. Ови домени заједно као модел објашњавају око 98,3% варијансе променљивости укупног стандардизованог скала ($r^2_{\text{pril}}=0,983$), а најзначајнији појединачни допринос у моделу даје социјални домен ($\beta=0,578$; $p < 0,001$), што значи да социјални домен у односу на концептуални и практични најбоље предвиђа укупан стандардизовани скор. Унутар ЛИО групе деце, домени као модел објашњавају 98,5% варијансе променљивости укупног стандардизованог скала ABDS скале ($r^2_{\text{pril}}=0,985$), при чему социјални домен има више вредности стандардизованог коефицијента β , па се може

сматрати да овај домен најбоље предвиђа укупан скор ABDS скале унутар групе испитаника са ЛИО ($\beta=0,445$; $p<0,001$). У групи ТР деце, домени као модел објашњавају 98,6% варијансе променљивости укупног стандардизованог скорa ABDS скале ($r^2_{\text{pril}}=0,986$), при чему концептуални домен има веће вредности стандардизованог коефицијента β па се може сматрати да овај домен најбоље предвиђа укупан стандардизовани скор ABDS скале унутар групе испитаника ТР ($\beta=0,543$; $p<0,001$) (Табела 5).

Табела 5. Концептуални, социјални и практични домен као предиктори укупног стандардизованог скорa ABDS скале унутар група испитаника са СЈП, ЛИО и ТР.

Групе испитаника	Предиктори	B	SE	β	R^2_{pril}	p
СЈП	Концептуални домен	1,093	0,093	0,348	0,983	<0,001
	Социјални домен	1,191	0,079	0,578		<0,001
	Практични домен	0,673	0,125	0,198		<0,001
ЛИО	Концептуални домен	2,219	0,072	0,385	0,985	<0,001
	Социјални домен	2,384	0,091	0,445		<0,001
	Практични домен	1,732	0,106	0,362		<0,001
ТР	Концептуални домен	1,013	0,013	0,543	0,996	<0,001
	Социјални домен	1,033	0,021	0,392		<0,001
	Практични домен	0,976	0,020	0,395		<0,001

Легенда: СЈП – група деце са специфичним језичким поремећајем; ЛИО – група деце са лаком интелектуалном ометеношћу; ТР – група деце типичног развоја; B – нестандардизовани коефицијент регресије; SE – стандардна грешка; β – стандардизовани коефицијент регресије; p – статистичка значајност; ABDS – дијагностичка скала за процену адаптивног понашања.

Највише вредности β су boldоване.

ДИСКУСИЈА

Резултати нашег истраживања утврдили су значајне разлике у нивоу овладаности адаптивним вештинама између испитиваних група. Наиме, деца са СЈП и ЛИО имала су значајно лошија постигнућа у поређењу са ТР децом, како на нивоу укупног скорa адаптивних вештина тако и на нивоу појединачних домена. Додатно, резултати нашег истраживања указују на различит образац усвојености адаптивних вештина у три посматране групе испитаника. Деца са СЈП и ЛИО имају сличан образац, то јест, највише вредности скорова су у оквиру практичног домена, затим у оквиру социјалног домена, док су најнижи скорови уочени у домену концептуалних вештина. Са друге стране, ТР деца су најбоља у практичном домену, затим у концептуалном, док у домену социјалних вештина имају најниже скорове.

Боља постигнућа ТР деце у поређењу са децом са ИО су очекивана и потврђују резултате претходних истраживања. Наиме, бројна претходна истраживања показала су да деца са ЛИО имају значајно лошија постигнућа на плану адаптивних вештина у поређењу са ТР децом истог узраста (Sadrossadat, Moghaddami,

Sadrossadat 2010; Santos 2014; Sartawi, AlMuhairy, Abdat 2011). Наиме, сама дијагноза ИО се, између осталог, ослања на критеријум значајно ниже овладаности адаптивних вештина (Oakland, Harrison 2008).

Наши резултати потврђују неке од резултате истраживања адаптивних вештина код деце са СЈП у Сједињеним америчким државама (Harrison, Oakland, 2003). Са друге стране, резултати студије из Литваније показали су да деца са СЈП имају просечна постигнућа на нивоу укупног скорa адаптивних вештина, у поређењу са нормама (Damberga, Raščevska et al. 2014). Наведени различити резултати могу се објаснити културолошким разликама и разликама у узрасту испитаника. У студији Дамберге и сарадника (Damberga, Raščevska et al. 2014) целокупан узорак чинила су деца са СЈП школског узраста (8-13 год.), у студији Харисонове и Оукланда (Harrison, Oakland 2003) деца са СЈП узраста од две и по до шест година, док су у нашем истраживању обухваћена деца са СЈП узраста од шест до 12 година. Наиме подаци из упоредних студија адаптивних вештина у различитим културолошким контекстима сугеришу да културолошке разлике имају већи утицај на адаптивне вештине код деце на раном узрасту, док се оне смањују како деца сазревају и губе на школском узрасту (Oakland, Iliescu et al. 2013). С обзиром на то да су у нашем узорку заступљена деца са СЈП и предшколског и школског узраста, могућ је делимичан утицај и културолошких разлика на постигнућа у оквиру адаптивних вештина. Поред наведеног, Дамберга и сарадници (Damberga, Raščevska et al. 2014) поредили су постигнућа деце са СЈП у односу на норме деце из Сједињених америчких држава, док смо ми поредили постигнућа деце са СЈП и ТР деце. Као што је претходно наведено, због могућег утицаја културолошких фактора на норме сматрали смо да ће поређење постигнућа у оквиру клиничких популација са постигнућима деце типичног развоја дати реалнију слику о адаптивним вештинама деце са нашег подручја.

У погледу адаптивних вештина код СЈП деце са ових простора, резултати нашег истраживања донекле потврђују и резултате једине студије која се бавила проучавањем адаптивних вештина деце са СЈП у Србији. Наиме, у студији Бухе и Глигоровић (2019) резултати су показали да деца са СЈП имају гранично ниска постигнућа у односу на норме типичне популације, као и да деца са СЈП имају најлошија постигнућа у оквиру концептуалног домена. Међутим, у овој студији уочен је нешто другачији образац усвојености адаптивним вештинама, деца са СЈП су имала боља постигнућа у домену социјалних вештина у поређењу са практичним. Уочене разлике на плану постигнућа у појединачним доменима између нашег и истраживања Бухе и Глигоровић (2019) могу се објаснити методолошким разликама. У овој студији узорак је обухватио 16 деце са СЈП, узраста од три до седам година, док је наш узорак обухватио 31 дете са СЈП узраста од шест до дванаест година, са више деце на школском узрасту. Наиме, деца са СЈП могу испољавати значајне тешкоће у домену социјалних вештина на предшколском узрасту (Stanton Chapman, Justice et al. 2007). Са друге стране, постоје подаци у литератури који показују да деца са СЈП могу испољавати значајне тешкоће на плану социјалних вештина и на школском узрасту (Marton, Abramoff, Rosenzweig 2005), чак и кад више немају значајних тешкоћа на плану језичких способности (Durkin, Conti Ramsden 2007). Иако неки подаци у литератури указују на могућност да су код деце са СЈП тешкоће

у социјалним вештинама повезане са дефицитима језичких способности (Chen, Justice et al. 2020), евидентно је да социјални домен адаптивног функционисања може бити велики изазов за ову децу. Поред наведеног, Буха и Глиговорић (2019) поредили су постигнућа деце са СЈП са нормама из Сједињених америчких држава, док смо ми због могућих културолошких разлика уврстили контролну групу ТР деце.

Резултати наше студије показали су да деца са СЈП имају боља постигнућа од деце са ЛИО, како на нивоу укупног скорa адаптивних вештина тако и на нивоу појединачних домена. Наши резултати делимично потврђују резултате једине доступне претходне студије која је поредила адаптивне вештине између деце са ЛИО и деце са СЈП. Наиме, и у студији Дамберге и сарадника (Damberga, Raščevska et al. 2014) деца са СЈП имала су значајно боља постигнућа у свим доменима адаптивних вештина. Може се рећи да су добијени резултати очекивани. Иако деца са СЈП могу имати извесне тешкоће на плану усвајања академским вештинама, оне су сегмент клиничке дијагнозе ЛИО. Поред тога, очуване интелектуалне способности деце са СЈП омогућују већи развојни капацитет и помажу овој деци да временом, барем у некој мери, превладају тешкоће повезане са језичким дефицитом, попут тешкоћа у социјалном домену.

Анализа предикције укупног скорa адаптивних вештина указала је на одређене специфичности унутар различитих група деце. Постигнућа у концептуалном домену су најбољи предиктор адаптивних вештина код ТР деце, док су постигнућа у социјалном домену набољи предиктор адаптивних вештина код деце са СЈП и ЛИО. С обзиром на то да је концептуални домен везан за вештине читања, писања, рачунања, способности резонувања, памћења, језичке способности и опште знање, очекивано је да се адаптивне вештине највише ослањају на овај домен током предшколског и раног школског узраста. Током овог периода, деца бораве део времена ван куће у окружењу које омогућава структурирано учење. Ово је период када дете у кратком року треба да овлада великим бројем академских вештина, које му значајно помажу и да се адаптира у новој средини.

Са друге стране, концептуални домен адаптивних вештина се ослања на способности у оквиру којих деца са СЈП испољавају значајне дефиците, који перзистирају и на каснијем школском узрасту. Наиме, тешкоће у развоју језичких способности су кључни дијагностички критеријум дијагнозе СЈП. Поред тога, ова деца имају значајних тешкоћа у овладавању вештином читања (Catts, Bridges et al. 2008; de Bree, Wijnen, Gerrits 2010) и писања (Freed, Adams, Lockton 2015), док знање, као сегмент концептуалног домена, зависи од лексичко-семантичких способности, које су једна од доминантних тешкоћа на школском узрасту деце са СЈП (Дрљан 2017; Mainela Arnold, Evans, Coady 2010). За разлику од способности на које се ослања концептуални домен адаптивних вештина, социјалне способности могу бити општећене али нису доминантан дефицит СЈП, нити су социјалне тешкоће увек присутне код ове деце (St Clair, Pickles et al. 2011). Ако погледамо резултате, највећа хетерогеност постигнућа (стандардна девијација у Табели 1) присутна је управо у социјалном домену код деце са СЈП. То значи да социјалне вештине код деце са СЈП у нашем узорку могу бити значајно лоше али и прилично добре. Сходно наведеном, можемо закључити да концептуални домен представља стабилно подручје слабости

код деце са СЈП, то јест, сва деца са СЈП имају тешкоћа у скоро свим аспектима везаним за овај домен адаптивних вештина. Са друге стране, социјалне вештине могу бити адекватно развијене код неке деце са СЈП што им омогућује боља постигнућа на општем скору адаптивних вештина.

Резултати нашег истраживања који указују на то да ниво овладаности социјалним вештинама најбоље предвиђа укупан скор адаптивних вештина код деце са ЛИО, потврђују резултате претходних студија које су се бавиле проучавањем ове проблематике. Наиме, у студији Мекинтурове и сарадника (McIntyre, Blacher, Baker 2006) резултати су показали да социјалне вештине најбоље предвиђају адаптивно понашање код деце са лаком и умереном интелектуалном ометеношћу, чак више него коефицијент интелигенције. Ови аутори наводе да су социјалне вештине, заједно са способношћу саморегулације понашања, најважнији предиктори адаптације деце са интелектуалном ометеношћу на школско окружење.

ЗАКЉУЧАК

Супротно неким подацима из стране и домаће литературе, резултати нашег истраживања показали су да деца са СЈП имају значајно низак ниво адаптивног функционисања. С обзиром на то да је домен адаптивних вештина културолошки зависан, посебно на млађем узрасту, потребан је већи број истраживања у нашој средини, како код типично развијене деце, тако и код деце са другим развојним поремећајима. Наведено би омогућило идентификацију специфичних тешкоћа и капацитета у области адаптивних вештина који захтевају већи ниво подршке код деце у нашој средини. Поред тога, потребно је још истраживања у области утицаја раних развојних способности на адаптивно понашање деце што би омогућило израду раних програма интервенције. Наведено има велики значај за формулисање оквира и циљева за образовање и рехабилитацију деце са развојним поремећајима.

ЛИТЕРАТУРА:

- AAIDD 2010. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. *Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports, 11th ed.* Washington, DC: AAIDD.
- Alexander – Reynolds 2020. Alexander Ryan, Matthew Reynolds. „Intelligence and adaptive behavior: a meta-analysis.“ *School Psychology Review*, 49 (2), 85-110.
- APA 2000. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision.* Washington, DC: Author.
- Buha, Gligorović 2019. Nataša Buha, Milica Gligorović. „Adaptivne veštine kod dece sa specifičnim jezičkim poremećajem – preliminarno ispitivanje“. *Unapređenje kvalitete života djece i mladih*. Tematski zbornik X međunarodne naučno-stručne konferencije. Ur. Milena Nikolić i Medina Vantić Tanjić. Istanbul, Turska: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih, 489-500.
- Vasić 1988. Smiljka Vasić. *Definicije, definisanje i priroda rečenica i jezika*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Vladislavljević 1983. Spasenija Vladislavljević. „Semantički test“. *Testovi za ispitivanje govora i jezika*. Ur. Đorđe Kostić, Spasenija Vladislavljević, Milan Popović. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 179–189.

- Golya, McIntyre 2018. Nandita Golya, Laura Lee McIntyre. "Variability in adaptive behaviour in young children with autism spectrum disorder." *Journal of intellectual & developmental disability* 43 (1), 102-111.
- Damberg, Raščevska 2014. Damberg, I., Raščevska, M., Koļesovs, A., Sebre, S., Laizāne, I., Skreitule-Pikše, I., & Martinson, B. „Adaptive behavior in children with specific learning disabilities and language and intellectual impairments“. *Baltic Journal of Psychology*, 15(1-2), 87–103.
- de Bree, Wijnen, Gerrits 2010. Elise de Bree, Frank Wijnen, Ellen Gerrits. "Non-word repetition and literacy in Dutch children at-risk of dyslexia and children with SLI: Results of the follow-up study." *Dyslexia* 16 (1), 36-44.
- Dockrell, Lindsay, Connelly 2009. Julie Dockrell, Geoff Lindsay, Vincent Connelly. "The impact of specific language impairment on adolescents' written text." *Exceptional children* 75 (4), 427-446.
- Дрљан 2017. Бојана Ј. Дрљан. *Лексичке способности код деце са специфичним језичким поремећајем*. Докторски рад. Универзитет у Београду: Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.
- Drljan, Vuković 2017. Bojana Drljan, Mile Vuković. *Leksička raznovrsnost u narativnom diskursu dece sa specifičnim jezičkim poremećajem*. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 16 (3), 261–287.
- Drljan, Vuković i sar. 2015. Bojana Drljan, Mile Vuković, Ivana Arsenić, Nadica Jovanović Simić. „Detekcija pragmatiskih deficita kod dece sa specifičnim jezičkim poremećajem“. *Specijalna edukacija i rehabilitacija danas*. Zbornik radova. Ur. Mile Vuković. Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, 27-34.
- Durkin, Conti Ramsden 2007. Kevin Durkin, Gina Conti Ramsden. „Language, social behavior, and the quality of friendships in adolescents with and without a history of specific language impairment.“ *Child development*, 78(5), 1441-1457.
- Ђорђевић 2015. Мирјана В. Ђорђевић. *Профил прајмајских способности одраслих особа са интелектуалном омеђеношћу*. Докторски рад. Универзитет у Београду: Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.
- Kostić, Vladislavjević 1983. Đorđe Kostić, Spasenija Vladislavjević. „Globalni artikulacioni test“. *Testovi za ispitivanje govora i jezika*. Ur. Đorđe Kostić, Spasenija Vladislavjević, Mirjana Popović. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 15-17.
- Kostić, Vladislavjević, Popović 1983. Đorđe Kostić, Spasenija Vladislavjević, Mirjana Popović. „Test za ispitivanje razlikovanja fonema“. *Testovi za ispitivanje govora i jezika*. Ur. Đorđe Kostić, Spasenija Vladislavjević, Mirjana Popović. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 121-140.
- Leffert, Siperstein (2002). James Leffert, Gary Siperstein. „Social cognition: A key to understanding adaptive behavior in individuals with mild mental retardation.“ *International review of research in mental retardation*. Academic Press, 25, 135-181.
- Liss, Harel et al. 2001. Miriam Liss, Brian Harel, Deborah Fein, Doris Allen, Michelle Dunn, Carl Feinstein, Robin Morris, Lynn Waterhouse, Isabel Rapin. „Predictors and correlates of adaptive functioning in children with developmental disorders“. *Journal of autism and developmental disorders*, 31 (2), 219–230.
- Mainela Arnold, Evans, Coady 2010. Elina Mainela-Arnold, Julia Evans, Jeffrey Coady. „Explaining lexical–semantic deficits in specific language impairment: The role of phonological similarity, phonological working memory, and lexical competition.“ *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 53 (6), 1742-1756.
- Marton, Abramoff, Rosenzweig 2005. Klara Marton, Brocha Abramoff, Shari Rosenzweig. „Social cognition and language in children with specific language impairment (SLI).“ *Journal of communication disorders*, 38 (2), 143-162.
- McIntyre, Blacher, Baker 2006. Laura Lee McIntyre, Jan Blacher, Bruce Baker. „The transition to school: Adaptation in young children with and without intellectual disability.“ *Journal of Intellectual Disability Research*, 50 (5), 349-361.

- Oakland, Harrison 2008. Thomas Oakland, Patti Harrison. „Adaptive behaviors and skills: An introduction.“ *Adaptive Behavior Assessment System-II*. Academic Press, 1-20.
- Oakland, Iliescu et al. 2013. Thomas Oakland, Dragos Iliescu, Hsin-Yi Chen, Juliet Honglei Chen. „Cross-national assessment of adaptive behavior in three countries“. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 31 (5), 435-447.
- Pearson, Patton, Mruzek 2016. Nils Pearson, James Patton, Daniel Mruzek. *Adaptive behavior diagnostic scale. Adaptive Behavior Diagnostic Scale (ABDS)*. Austin, TX: Pro-Ed.
- Price, Morris, Costello 2018. Jessica Price, Zoe Morris, Shane Costello. „The application of adaptive behaviour models: a systematic review.“ *Behavioral Sciences* 8 (1), 11.
- Sadrossadat, Moghaddami, Sadrossadat 2010. Leyla Sadrossadat, Alireza Moghaddami, Seyyed Jalal Sadrossadat. „A comparison of adaptive behaviors among mentally retarded and normal individuals: A guide to prevention and treatment.“ *International Journal of Preventive Medicine* 1 (1), 34-38.
- Santos 2014. Sofia Santos. „Adaptive behaviour on the Portuguese curricula: A comparison between children and adolescents with and without intellectual disability.“ *Creative Education* 2014.
- Sartawi, AlMuhairy, Abdat 2011. Abdelaziz Sartawi, Osha Ahmad AlMuhairy, Rawhi Abdat. „Behavioral problems among students with disabilities in United Arab Emirates.“ *International Journal for Research in Education* 29, 1-15.
- Schalock, Borthwick-Duffy et al. 2010. Schalock, R. L., Borthwick-Duffy, S. A, Bradley, V, Buntix, W. H. E, Coulter, M. D, Craig, E. M, Gomez, S. C, Lachapelle, Y, Luckasson, R, Reeve, A, Shogren, K. A, Snell, M. E, Spreat, S, Tassé, M. J, Thompson, J. R, Verdugo, M. A, Wehmeyer, M. L, & Yeager, M. H. *Intellectual disability. Definition, classification and systems of supports (11th ed.)*. Washington, DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Solish et al. 2010. Abbie Solish, Adrienne Perry, Patricia Minnes. „Participation of children with and without disabilities in social, recreational and leisure activities.“ *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 23 (3), 226-236.
- Stanton Chapman, Justice 2007. Tina Stanton Chapman, Laura Justice, Lori Skibbe, Staci Grant. „Social and behavioral characteristics of preschoolers with specific language impairment“. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27 (2), 98-109.
- St Clair, Pickles et al. 2011. Michelle St Clair, Andrew Pickles, Kevin Durkin, Gina Conti-Ramsden. „A longitudinal study of behavioral, emotional and social difficulties in individuals with a history of specific language impairment (SLI)“. *Journal of communication disorders*, 44 (2), 186-199.
- Stephan, Clasen et al. 2021. Catherine Stephan, Liv Clasen, Elizabeth Adeyemi, Nancy Lee. „Speech impairments explain unique variance in adaptive behavior skills in young people with Down syndrome“. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 30 (1), 253-259.
- Shevell, Majnemer et al. 2005. Michael Shevell, Annette Majnemer, Robert Platt, Richard Webster, Rena Birnbaum. *Developmental and functional outcomes at school age of preschool children with global developmental delay*. *Journal of child neurology*, 20 (8), 648-654.
- Tipton, Christensen, Blacher 2013. Leigh Tipton, Lisa Christensen, Jan Blacher. „Friendship quality in adolescents with and without an intellectual disability.“ *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 26 (6), 522-532.
- Freed, Adams, Lockton 2015. Jenny Freed, Catherine Adams, Elaine Lockton. „Literacy skills in primary school-aged children with pragmatic language impairment: a comparison with children with specific language impairment.“ *International journal of language & communication disorders*, 46 (3), 1-14.
- Harrison, Oakland 2003. Patti Harrison, Thomas Oakland. *Adaptive behavior assessment system*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Catts, Bridges et al. 2008. Hugh Catts, Mindy Sittner Bridges, Todd Little, Bruce Tomblin. „Reading achievement growth in children with language impairments“. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 51 (6), 1569-1579.

- Catts, Fey et al. 2002. Hugh Catts, Marc Fey, Bruce Tomblin, Xuyang Zhang. „A longitudinal investigation of reading outcomes in children with language impairments“. *Journal of speech, Language, and hearing Research*, 45 (6), 1142-1157.
- Chen, Justice et al. 2020. Jing Chen , Laura Justice, Anna Rhoad Drogalis, Tzu-Jung Lin. „Social networks of children with developmental language disorder in inclusive preschool programs“. *Child development*, 91(2), 471-487.
- WHO 1992. World Health Organization. *The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines*. World Health Organization.

Sladana V. ČALASAN

Bojana J. DRLJAN

ADAPTIVE BEHAVIOUR IN CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISORDERS

SUMMARY

Adaptive behaviour is defined as a set of conceptual, social and practical skills that are learned and used in everyday life. Assessment of adaptive behaviour is an indispensable part in the identification and classification of intellectual disabilities, but also an important indicator of the development of children with other developmental disorders and children of typical development. The sample was divided into three groups: children with specific language impairment (SLI), children with mild intellectual disability (MID) and children with typical development (TD). The Adaptive Behaviour Diagnostic Scale (ABDS; Pearson, Patton, Mruzek 2016) was used to assess adaptive skills. The objectives of the study were to compare the levels of mastery of adaptive skills in children with SLI, MID and TD children, as well as to examine the impact of each of the individual domains (conceptual, social and practical) on the overall score of adaptive behaviour. The research results showed that children with SLI and MID have significantly poorer achievements compared to TD children. However, although children with SLI have poor performance, the results showed that adaptive skills of these children are significantly better compared to children with MID. Regression analysis showed that conceptual skills are the best predictor of adaptive behaviour in TD children, while social skills are the best predictor of adaptive behaviour in both children with SLI and children with MID.

Key words: adaptive behaviour, specific language impairment, mild intellectual disability.

